

ZÁJEM ŽÁKŮ O AKTUÁLNÍ TÉMATA SEXUÁLNÍ VÝCHOVY

KAMIL JANIŠ

Spolurozhodování dětí v rodině a obdobně i ve škole, patří mezi aktuální problémy současnosti. S tím úzce souvisí i pojem participace, který bývá často prezentován ve smyslu chápání zvýšit snahy a zájem zejména mladých lidí o dění v okolí. V pedagogickém prostředí je všeobecně známo, že v dětském období vymezeném povinnou školní docházkou nebývá vztah ke vzdělávání a vzdělání u naprosté většiny dětí v popředí jejich zájmu. Jedním z důvodů, do jisté míry, je nutnost totálního přijímání obsahu samotnými žáky ze strany subjektu, tzn. školy, společnosti. Tato rigoróznost je dána především cíli, které subjekt nemohl a nemůže v žádném případě ovlivnit, které pro svou globálnost a nadčasovost jsou nejen mimo jeho pole chápání, ale i možnosti ovlivnění. Ve vztahu ke svým vývojovým schopnostem není ani sto plně pochopit všechny souvislosti a dostatečně objektivně chápat jejich smysluplnost.

Přesto existují určité možnosti, jak umožnit jistou participaci samotných žáků na tak složitém prostředku výchovy, kterým nepochybně obsah výuky je. V žádném případě se nejedná o vymezení obsahu v plné míře, ale pouze o vnitřní uspořádání některých pasáží podle zájmu žáků při zachování logické návaznosti a vzájemných souvislostí samotného obsahu.

S tímto záměrem bylo v praxi realizováno dotazníkové šetření na vzorku 1521 žáků 6. - 9. ročníků základních škol^{1/}, které si kladlo za cíl mapovat zájem o některá nabízená témata z oblasti sexuální výchovy. Sexuální výchova dosud stále patří k velmi diskutovaným, kritizovaným, neprávem opomíjeným i tabuizovaným, v každém případě k aktuálním tématům. Přestože neexistuje žádný oficiálně schválený dokument vymezující obsah sexuální výchovy, řada odborníků se shoduje na některých tématech, která nesmějí a neměla by být opomenuta. Kardinální otázkou zůstává, zda se žáci mohou k expozici některých témat vyjádřit a zda je také ze strany realizátora sexuální výchovy snaha a ochota daný zájem akceptovat. Má-li být proces výchovy dostatečně efektivní, pak v žádném případě nemůže jít o jednostranný pohled na samotný obsah. Tím vzniká optimální prostor pro tolik žádanou a proklamovanou participaci.

Realizované šetření (publikováno např. Janiš, K., Svatoš, T., 1998, 34-39, Horáková, Z., Janiš, K., Kotková, V., 1998, 51-55) potvrdilo, že zájem ze strany dětí o danou oblast (lidskou sexualitu) existuje, stejně tak, jako že o většinu témat je shodný zájem u chlapců, ale i u děvčat.

Při samotném šetření byla dotazovaným předložena baterie dvaceti tematických okruhů, které můžeme vnitřně sdružit do tří relativně samostatných celků:

- a) pohlavní dospívání (problémy pohlavního dospívání, puberta, menstruace, poluce, onanie, masturbace aj.)
- b) prevence (pohlavně přenosné nemoci, pohlavní zneužívání, sexuální trestná činnost, sexuální úchytky aj.)
- c) vztahy mezi pohlavími (partnerství, manželství, rodičovství, těhotenství, porod aj.)

Primárně byl sledován zvláště zájem o jednotlivá témata a to postupně v jednotlivých ročnících, od 6. do 9. ročníku. Pro prezentaci jsou uvedeny získané výsledky výběru nejžádanějších témat u chlapců a děvčat v 6. a následně 9. ročníku (viz následující přehled č. 1).

Přehled č. 1

Přehled tematických okruhů u kterých je největší zájem ze strany žáků 6. a 9. ročníků

6. ročník	
<i>dívky</i>	<i>chlapci</i>
1. Menstruace, poluce ...	1. HIV/AIDS
2. HIV/AIDS	2. Druhy antikoncepce
3. Početí, těhotenství, porod	3. Manželství a rodičovství
Puberta a problémy kolem	
4. Pedofílie	4. Početí, těhotenství, porod
5. Druhy antikoncepce	5. Homosexualita
Masturbace, onanie	
9. ročník	
1. Pohlavně přenosné choroby	1. HIV/AIDS
2. HIV/AIDS	2. Problémy pohl. dospívání
Partnerství	
Manželství a rodičovství	
3. Početí, těhotenství, porod	3. Početí, těhotenství, porod
Manželství a rodičovství	

4. Problémy pohl. dospívání	4. Puberta a problémy kolem
5. Puberta a problémy kolem	5. Prostituce

Z přehledu je zřejmá nejen shoda o totožná, případně blízká témata v jednotlivých ročnících a podle pohlaví. Ve výpovědích žáků v 9. ročníku se ukazuje výraznější posun k vztahovým tématům. Dalším společným rysem je shodný zájem o téma HIV/AIDS. Při interpretaci výsledku musíme konstatovat, že se může jednat produkt permanentního masmediálního působení, případně celospolečenského tlaku, stejně tak i systematické výchovně vzdělávací činnosti školy.

Neméně zajímavý je přehled (přehled č. 2) těch tematických celků, u kterých nastal mezi 6. a 9. ročníkem největší nárůst zájmu.

Přehled č. 2

Přehled tematických celků o které byl největší nárůst mezi žáky 6. a 9. ročníku

dívky

1. Partnerství
2. Manželství a rodičovství
Partnerství
3. Puberta a problémy kolem

chlapci

1. Erotika
2. Problémy pohl. dospívání
3. Pohlavní zneužívání

V přemíře pesimistických vizí vyznívá pro budoucnost jako potěšující zjištění, že největší zájem je o oblast vztahovou, tzn. zájem o problematiku partnerství, manželství a rodičovství na pozadí postupného sexuálního zrání. U chlapců vystupuje do popředí také oblast erotiky. Posunutí zájmu o sexualitu do roviny emoční je snadno psychologicky zdůvodnitelné. Na druhé straně se ukázal jako nejmenší zájem o otázky sexuální výchovy ve světě a autoerotiku.

Jestliže jednou z povinností školy by mělo být uspokojování zájmů žáků školy a koncipování pozitivního vztahu ke vzdělávání, pak se musí zcela zákonitě v maximální míře přihlížet k zájmu objektu výchovy^{2/}. Škola by měla reagovat a umožnit v co nejobjektivnější rovině možnost participace samotných žáků na některých úsecích obsahu. Možná, že tudy vede cesta ke zvýšení zájmu o školu, o obsah výuky, o brzkém pochopení smyslu některých částí učiva apod.

ODKAZY A POUŽITÁ LITERATURA:

- 1) Celkový počet respondentů byl $N = 1521$, z toho bylo 765 dívek a 756 chlapců. Párový T-test ve všech případech prokázal, že oba podsoubory (podle pohlaví) nevykazují statisticky významné rozdíly, a proto lze celý soubor považovat za homogenní.
- Podrobněji viz. Janiš,K.,Svatoš,T.: Aktuální výchovná témata ve výpovědích žáků. In. Sexuální výchova na základních a středních školách (sborník), Hradec Králové, Gaudeamus 1998. s. 56-62. ISBN 80-8041-206-2
- 2) Janiš,K. Úvaha nad jednou z možností participace dětí ve vztahu k obsahu výuky. In. Práva a participace dětí v rodině, ve škole a ve veřejném životě (sborník). Hradec Králové, Gaudeamus 1999
- HORÁKOVÁ,Z., JANIŠ,K., KOTKOVÁ,V.: Zájem o vybrané okruhy sexuální výchovy. In. Sexuální výchova na základních a středních školách (sborník), Hradec Králové, Gaudeamus 1998. s. 51-55. ISBN 80-8041-206-2
- JANIŠ,K.,SVATOŠ,T.: Aktuální výchovná témata ve výpovědích žáků. In. Sexuální výchova na základních a středních školách (sborník), Hradec Králové, Gaudeamus 1998. s. 56-62. ISBN 80-8041-206-2
- JANIŠ,K. - SVATOŠ,T (edit.) : Rodina a otázky s ní související. (Sborník), Hradec Králové, Gaudeamus 1998, ISBN 80-7041-842-7

AUTOR – KONTAKT:

PhDr., PaedDr. Kamil Janiš, CSc.

katedra pedagogiky a psychologie Pedagogické fakulty VŠP

Hradec Králové